

ГОМАНЮК Альона,

слухач магістратури факультету
підготовки фахівців для органів
досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:

ЮНІНА Марина,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права
та процесу Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ПОЗОВНОГО ПРОВАДЖЕННЯ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Позовне провадження – це вид провадження у цивільному процесі, у якому розглядається спір, який виникає з цивільних, земельних, сімейних та трудових відносин. Позовне провадження характеризує низка ключових ознак, серед яких наявність спору про право та участь у ньому двох сторін – позивача та відповідача [1]. Цивільним процесуальним кодексом України (далі – ЦПК України) передбачено такі види провадження: позовне, окреме та наказне, однак найбільш поширеним способом розгляду цивільних спорів є позовне провадження. Класично позивач подає до суду першої інстанції позов до відповідача із викладенням переліку вимог відповідно до законодавства. Позовне судочинство пов'язане з поняттям позову, який у теорії цивільного процесу є формою захисту порушеного або оскаржуваного права.

Під формою або методом забезпечення захисту прав особи у позовному провадженні розуміють позов, який містить сформульовані вимоги особи, заінтересованої у захисті своїх прав та інтересів.

Позов – це правова вимога позивача до відповідача, яка звернена через суд або інший орган цивільної юрисдикції про захист порушеного, оспорюваного чи невизнаного права або інтересу [1].

Позов є досить широким поняттям та має власну класифікацію на підвиди на різновиди. Зокрема, позови можна класифікувати за матеріально-правовою та процесуально-правовою підставами. Матеріально-правові підстави пов'язані із вимогою про захист порушеного або оспорюваного права, заснована на матеріальних нормах Цивільного кодексу України. З цією підставою можна виокремити позови, що виникають з цивільних, сімейних, житлових, земельних, трудових та інших правовідносин. Як

приклад, серед позовів, що виникають з житлових правовідносин можна виокремити додаткові підвиди:

- Щодо права спільної власності на квартиру (будинок);
- З приводу збереження права на житлове приміщення у державному чи комунальному житловому фонді у разі її тимчасової відсутності;
- Щодо спадкування житлової площі тощо.

Крім цього, за процесуально-правовим критерієм також можна класифікувати позови на різновиди. Виокремлюють про присудження, про визнання та перетворювальні позови [2].

Цей поділ здійснений в теорії, виходячи із аналізу позовів, які подаються громадянами до суду, однак він має і практичне значення, що дозволяє аналізувати якісні і кількісні показники розгляду та тенденцій у правовій системі та системі правосуддя.

Матеріальне право будь-якої галузі національної системи права є більш стійким порівняно із процесуальним, тому воно значно менше піддається реформуванню низки норм і положень. Аналогічно і в цивільному процесуальному законодавстві періодично здійснюється ряд корегуючи змін у майже всі інститути цивільного процесу. Останні глобальні зміни до ЦПК України було здійснено Законом України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів», який набрав чинності 15 грудня 2017 року [3].

Зміни до ЦПК України стосуються також інституту позовного провадження та певним чином виокремлюють його базові особливості, на які слід звернути увагу як позивачу, так і правовій спільноті загалом. Зокрема. Вони звертають увагу на процес підготовки позовної заяви та інших процесуальних документів в аспекті юридичної грамотності, дотримання та належного розміщення передбачених законодавством реквізитів.

Новації з'явилися у сфері подання письмових доказів до суду. Слід зауважити, що письмові докази повинні бути подані до суду в оригіналі або у разі відсутності такої нагоди, - в належним чином посвідченій копії. Якщо письмовий документ подається до суду у вигляді копії, то законодавець вимагає від надавача повідомити про місцезнаходження оригіналу письмового доказу. Крім цього, в оновленому ЦПК України здійснено розмежування письмових та електронних доказів. Так, письмовий доказ може бути поданий до суду в електронній копії, посвідченій електронним цифровим підписом, прирівняним до власноручного підпису. Однак, незважаючи на формат даного письмового доказу, у якому він подається на розгляд суду, він не вважається електронним доказом. Це важливо для розуміння меж між різновидами доказів, передбаченими чинним ЦПК України [4].

Також зміни до цивільного процесу стосуються і механізму

забезпечення позову. Так, заяву про забезпечення позову можна подати до суду за всіма категоріями справ з моменту подання позовної заяви. Позов забезпечується відповідно до положень чинного ЦПК України всіма заходами, які передбачають необхідний ефективний захист та поновлення порушених чи оспорюваних прав та інтересів. Зокрема, у ст. 155 ЦПК України передбачено зустрічне забезпечення, відповідно до якого «суд може вимагати від особи, яка звернулася із заявою про забезпечення позову, забезпечити відшкодування збитків відповідача, які можуть бути спричинені забезпеченням позову» тощо [5].

Інститут позовного провадження в рамках цивільного процесу має низку особливостей, які були кроссекторально проаналізовані та дещо видозмінені положеннями Закону України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів». Це дозволяє стверджувати про існування передумов подальшої реформації порядку позовного провадження та звернення до певних міжнародних стандартів або правозахисних механізмів.

Отже, позовне провадження у теорії цивільного процесу має дещо стандартні ознаки, а на практиці з огляду на певні зміни – особливості, які слід висвітлювати правничій спільноті та звертатися до них практичним працівникам для дотримання вимог законодавства під час подання позовної заяви, відкриття позовного провадження тощо. На нашу думку, в рамках позовного провадження найбільш важливим є три складові: подання та оформлення позову і супровідних процесуальних документів, належне подання та збирання доказів, а також забезпечення позову.

Список використаних джерел:

1. А.В. Андрушко, Ю.В. Білоусов, Р.О. Стефанчук, О.І. Угриновська та ін. Цивільний процес: навчальний посібник. К.: Прецедент, 2005. 172 с.
2. Васильєв С.В. Цивільний процес України: навч. посіб. К.: Центр учб. л-ри, 2013. 344 с.
3. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів: Закон України в редакції від 26.05.2021 №2147-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2147-19#Text> (дата звернення: 20.10.2021)
4. Особливості позовного провадження в цивільному процесі. *Безоплатна правова допомога*: офіційний веб-сайт. URL: <https://www.legalaid.gov.ua/novyny/osoblyvosti-rozovnogo-provadhennya-v-tsyvilnomu-protsesi/> (дата звернення: 20.10.2021)
5. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України в редакції від 05.08.2021 р. №1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (дата звернення: 20.10.2021)